

Kyyhkysiä ja kummituksia - kotiseudun tarinoita Joroisista



Sisältö:

Aluksi	3
TIGERSTEDTIN TARINA.....	4
AMINOFFIN AARTEITA	9
USKOLLISTA PALVELIJAA LÄMMÖLLÄ MUISTAEN	14
KUN KAUPPIAS KARTANON OSTI	20
KYYHKYSEN KERTOMAA.....	24
HARALD, MYSTINEN METSÄSTÄJÄ	29
SAUKKO-KOIRAN SEIKKAILUT	32
Lisätehtäviä.....	34

Aluksi

Kulttuuritarinat soimaan oli alueellinen kehityshanke, jonka aikana kerättiin historiatietoa ja tarinoita Joroisten Musiikkipäivien toiminta-alueen kartanoista, muista merkittävistä kohteista, henkilöistä ja paikallishistoriasta yleisesti.

Historiaa hyödyksi-hankkeessa on toteutettu talkootyönä Joroisten alakoululaisille tarkoitettu kooste kerätyistä tarinoista. Kooste on toteutettu yhteistyössä lukutaitokoordinaattorin kanssa. Tarinat ovat omiaan luomaan vahvaa paikallisyhteisöä ja edistämään lukutaitotyötä.

Kaikki hankkeen tarinat on julkaistu Creative Commons BY-ND -lisenssin ehdoin, jonka mukaan tarinoita voi käyttää vapaasti myös kaupallisesti. Teoksen sisältöä ei saa kuitenkaan muokata ja tekijän nimi tulee mainita julkaisun yhteydessä.

Lukuintoa!

Joroisten Musiikkiyhdistys ry

Joroisten yhtenäiskoulun lukukoordinaattori

TIGERSTEDTIN TARINA

Joni Ahonen

TORSTILA 1700-LUVUN LOPULLA.

OOH!

TÄMÄ ON GEORG FREDRIK TIGERSTEDTIN TARINA.

TORSTILAN VAIHEISTA KÄYTIIN TAISTOA 1700-LUVUN LOPPU-PUOLELLA, KUN OMISTAJA KUOLI JA TESTAMENTTASI SEN PUOLISOLLEEN.

JORDISLAINEN VÄNRIKKI GEORG FREDRIK TIGERSTEDT NÄKI TILAISUUDEN HAALIA TILUKSET ITSELLEEN PUUTTOMALLA TESTAMENTISSA OULUEEN EPÄKOHTAAN.

MAATA LISÄÄ!

OVELUUTENSA ANSIOSTA TIGERSTEDT ONNISTUI LOPULTA ITSE RUOTSIN KUNINGAS KUSTAA III:N MÄÄRÄÄMÄNÄ SAAMAAN TORSTILAN ITSELLEEN.

MUTTA PIAN KOHTALO PUUTUI PELIIN.

TIGERSTEDT NÄKI TILAISUUDEN OTTAA HALTUUNSA SODASSA VENÄJÄÄ VASTAAN KOKO RANTASALMEN. KUN MUUT SÄÄTYLÄISET PAKENIVAT KYLÄLTÄ, JÄI TIGERSTEDT NEUVOTTELEMAAN VIHOLLISEN KANSSA. HÄNESTÄ TULI VAKOAJA, JOKA JAKOI VENÄLÄISILLE TIETOA SUOMALAISTEN LIIKKEISTÄ.

LOPULTA PARKUMÄEN TAISTELUSSA TIGERSTEDT JÄI KIINNI VENÄLÄISEEN UNIVORMUUN PUKEUTUNEENA JA HÄNET TUOMITIIN NOPEASTI MAANDETTURINA MESTATTAVAKSI.

TIGERSTEDT TELOITETTIIN, VAIKKA HÄNEN BRITA-VAIMONSU RUKOILI KUNINGAS KUSTAA III:N EDESSÄ.

HYVÄ ON, VAIN KAULA KATKAISTAAN.

GEORG FREDRIK ERIKINPOIKA MESTATTIIN JOULUN JÄLKEEN VUONNA 1790 RANTASALMEN KIRKOLLA SUUREN YLEISÖN LÄSNÄOLLESSÄ.

BRITAN ENNEUNI PÄÄTTÖMÄNÄ RATSASTAVASTA MIEHESTÄÄN OLI KÄYNYT TOTEEN.



Signe Brander. Historiallinen kuvakokoelma. Museovirasto.

SYNKKÄ YKSINPUHELU

Hilkka Lappalainen

”Kaduttaako, kaduttaako?”, räähky musta korppi korvan juuressa enkä saa sitä hiljenemään enkä olkapäästäni irti, vaikka huidon ja riehun kuin riivattu.

Mitä se katuminen enää auttaa, en pääse täältä hornankuilusta enää minnekään, vaikka miten katuisin. Tehty mikä tehty. Meneehän tuo aika täälläkin menneitä muistellessa, kun sain päänikin takaisin. Punainen takkuturkki rakki kiikutti sen minulle hampaissaan kohta, kun minut oli heitetty tänne hornaan Rantasalmen kirkonmäen mestauslavalta. Tuo korppi pahus seurasi minua myös tänne eikä anna hetken rauhaa raakkumisellaan.

Sanokoot kaikki mitä sanovat, mutta sain minä paljon eläissäni aikaan; liekö kellään Savon seudulla maita ja mantuja samalla mitalla kuin minulla, Georg Fredrik Tigerstedtillä on – tai oli. Tuskin. Olihan siinä työtä ja aijai, millaisia keinoja keksinkin hankkiakseni lisää maaomaisuutta ja kartanoita. Jotkut kateelliset sanoivat, että olin ahne ja viekas ja että käräjäin mielelläni, mutta en antanut periksi, jos jotain halusin. Se on varma se. Sitä paitsi maanomistus kiinnosti minua paljon enemmän kuin sotilasura, vaikka luovuinkin siitä vasta ikämiehenä ja everstiluutnanttina. Ja osa maatiloista

ikään kuin tipahti syliini, kun tilanomistajat olivat ottaneet velkaa yli maksukykynsä eikä jäänyt muuta tietä kuin tilan myynti. Minähän vain ikäänkuin pelastin heidät.

”Entä Torstila, entä Torstila?” raakkui korppi taas olkapäältä. – Pidä nokkas kurissa senkin pahanilman lintu!

Niin, no, Torstilan kartano, siitä piti ihan tapella, käyttää kaikki konstit ja vähän oveluuttakin, että sain sen haltuuni. Tukholman reissuja tuli tehdyksi useampikin, mutta kuningas joutui lopulta säätyjen oikeuden edessä alistumaan ja allekirjoittamaan Torstilan tilan luovutuskirjan minun nimiini. Siinä menetti tilan aiempi omistaja, leskirouva Hägg ottopoikineen perintönsä, mutta mikä minä olen kaikista huolehtimaan. Talokin paloi ennen kuin sain sen kunnolla omakseni. Minä sanon, tuhopolttot, vaikka kyläläiset syyttivät minua, kun en asunut Torstilassa, vaan siellä oli maankiertäjä talon vahtina. Kertyihän minulle maaomaisuutta ja tiloja ihan mukavasti, enkä vielä edes maininnut Juankosken rautaruukkia, olin siis ruukinpatruunakin. Kotipitäjässäni Joroisissa omistin Torstilan tilan lisäksi Räisälänrannan, jonka nimesin Engelsnäsiksi ensimmäisen vaimoni mukaan ja Sutelansaaren sekä lisälmelta kaksi taloa ja Kuopion pitäjistä yhden, Juvalta kolme taloa, Piispan, Nykälän ja Tannilan rusthollin ja olihan minulla Leppävirroillakin yksi talo sekä lisäksi maaomaisuutta Rantasalmella. Se viimeinen hankinta sieltä, Pyyvilän kartano, koitui kuitenkin kohtalokseni.

Olin ostanut Pyyvilän vähän sen jälkeen, kun kuningas Kustaa III oli saanut aloitetuksi – valtaansa näyttääkseen – sodan venäläisiä vastaan. Sitten venäläiset tulivatkin jo Rantasalmelle. Muut säätyläiset luikkivat käpälämäkeen, mutta minä päätin käyttää tilaisuuden hyödykseni enkä luopua Pyyvilästä ihan helposti. Niinpä marssin venäläisten puheille ja tein kaupat. Autan venäläisiä valtaamaan ainakin Rantasalmen, jos en enempääkin, ja voittamaan sodan, jos he antavat takeet, että minä saan sitten omistukseeni koko Rantasalmen pitäjän.

Parkumäen taistelussa johdin kasakoita ja annoin neuvoja, tietysti, pitihän minun lunastaa lupaukseni ja tapella, vaikka omia vastaan tappelinkin. Huonoksi onneksi jäin vangiksi, eikä puheistakaan pitkän päälle ollut enää apua, kun ruotsalaiset löysivät sota-arkistosta venäläisten kanssa kirjoittamani sopimuspaperin.

Vaasan hovioikeus antoi kuolemantuomion maanpetturuudesta samaan aikaan Sprengtportenille ja minulle, mutta Sprengtporten oli viisaasti Venäjällä, joten hän sai pitää päänsä. Minä sen sijaan menetin sekä pääni, nimeni että kunniani. Eivät auttaneet Brita-vaimoni polvirukouksetkaan Kustaan jalkojen juuressa pelastamaan



Paroni von Görtzin mestaus 1719. Historian kuvakokoelma. Antellin kokoelmat. Museovirasto.

henkeäni, mutta saivatpa Brita ja pojat kuitenkin pitää omaisuutensa.

Ja täällä sitä ollaan, hornassa, ikuisuudesta ikuisuuteen, pää kainalossa ja musta korppi olkapäällä. Jos nyt kerrankin olen rehellinen, niin kyllä aika käy välillä pitkäksi. Joskus karkaankin täyden kuun aikaan – se on ainut aika kun täältä voi hetkeksi poistua eläväisten maailmaan – ja käyn Räisälänrannassa ja Pyyvilässä muistelemassa, sanovat että kummittelemassa, miekkaritari ja evestiluutnantti Tigerstedtin kunnian ja loiston aikoja.

”Minkä kunnian, minkä kunnian?” raakkuu korppi.

Tehtävät:

1. Mihin Joroisten kartanoon Tigerstedin tarina liittyy?
2. Pohdi, mikä oli Tigerstedin pahe tai heikkous?*
3. Kuka näki enneunen Tigerstedin kohtalosta?

Torstilan kartanon

tunnettu historia alkaa yli kolmensadan vuoden takaa, jolloin neljästä eri tilasta muodostettiin ratsutila. Nimensä tila sai Torsti Pentinpojan mukaan. Hänen jälkeensä omistuksesta käytiin pitkä kiista, kunnes asiaan puuttui jopa kuningas Adolf Fredrik. Lopulta Ruotsin valtakunnan säädyt ratkaisivat asian joroislaisen everstiluutnantti Georg Fredrik Tigerstedtin hyväksi. Hänet mestattiin maanpetturina 1790, mutta leski sai pitää tilan.

AMINOFFIN AARTEITA

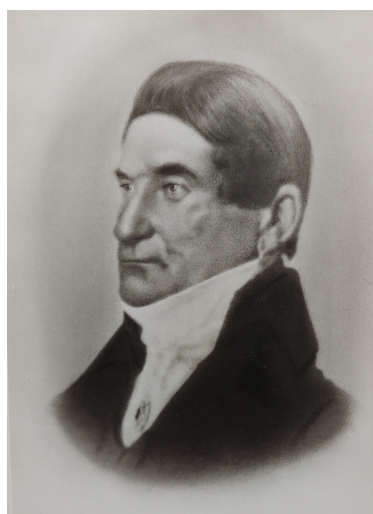
Hilkka Lappalainen

Fredrik Gustaf Aminoff (1779–1858) oli yksi laajan, alkujuuriltaan venäläisen aatelissuvun jäsen, joka vaikutti Joroisissa ja tunnettiin hyvin koko Savossa. Hän oli sotilasarvoltaan majuri ja palveli Suomen sodassa Savon prikaatissa majoitusmestarina. Sodan jälkeen hän erosi palveluksesta ja ryhtyi maanviljelijäksi ja sahayrittäjäksi. Aminoff asui Braseborgin kartanossa (nykyisin Joroisniemi) vuodesta 1844 kuolemaansa saakka. Ja vaikka sotilasura loppuikin, muistot Suomen sodan sotasankareista olivat hänelle elämänsä ajan tärkeitä ja rakkaita. Niinpä majurin työhuoneen seinällä riippuivat Sandelsin, von Döbelnin ja Adlercreutzin muotokuvat kultakehyksissä, ja kun lapsenlapset tulivat tervehtimään häntä aamuisin ja iltaisin, piti näille tauluille kumartaa.

Aminoff oli kahdesti naimisissa, ensimmäinen vaimo oli Maria Sofia Ehrnroth, jonka kanssa hänellä oli kaksi tytärtä, Sofia ja Fredrika. Toinen vaimo oli Maria Charlotta o.s. von Born, heillä ei yhteisiä lapsia ollut.

Aminoff oli mahtava herra, omalaatuinen, ylpeä, itsepäinen ja oikullinen mies, kiivaskin.

Hän oli innokas hevospies ja kasvatti kymmeniä arabialaisia lämminverisiä Joroisten ratsutiloillaan Braseborgissa ja Stendalissa. Aminoffilla oli tallissaan oma nojatuoli, jossa hän istuskeli ja seurasi hevostensa hoitoa. Parhaimmillaan hevosia kuuluu olleen kolmekymmentä, perunkirjaan on merkitty varsoineen kaksikymmentä, niistä kolme englantilaista rotua. Muutakin karjaa toki oli, navettaan mahtui sata lehmää ja yhtä monta puista maitopyttyä on merkitty perunkirjaankin. Lampaita vuonineen oli perunkirjaan laskettu kuutisenkymmentä ja keritsimiä viidet.



F.G. Aminoff. Joroisniemen kartanon arkisto.



Kärä. KAMU Espoon kaupunginmuseo.

Aminoff piti avarista näköaloista ja hakkautti sen vuoksi kaikki metsät pois talojensa ympäriltä. Yksi syy avariin maisemiin lieenee ollut myös helpompi tilojen valvominen, pihapiiriin ei salaapäin noin vain tultu.



Joroisniemen kartano. Joroisniemen kartanon arkisto.

Aminoffin aikaan Braseborg oli Joroisten seuralämnän keskus, kartanon yläkerrassa oli koko rakennuksen pituinen, ylellisesti ja komeasti kalustettu juhlasali vieraita varten. – Oman väen käytössä ollut alakerta oli sen sijaan sisustettu vaatimattomasti. Kartanossa vietettiin siis loisteliasta ja iloista kartanoelämää kutsuineen, tanssiaisineen ja teatterinäytöksineen.

Ehkäpä juuri tuollaisissa tanssiaisissa tytär Fredrika tapasi oululaisen sepän pojan Carl Löfgrenin, joka oli vt. tuomarina Rautalammin tuomiokunnassa, johon Joroinenkin kuului. Aminoffkin mieltä nuoreen tuomariin ja suostui naimakauppaan, mutta ”sillä jyrkällä ehdolla”, että saisi hänet adopteerata ja niin korottaa aatelissäätyyn. Kun Löfgren ei tähän suostunut, Aminoff raivostui ja ajoi pellolle mokoman aatelisarvoa halveksivan miehen. Eikä mitenkään leppynyt, eikä antanut suostumustaan tyttärensä naimakauppaan! Fredrika sai kuitenkin naimaluvan erillisen anomuksen kautta hallitsijan armosta, ja pariskunta muutti Viipuriin, jonka hovioikeudesta Löfgren sai kanslistin viran.

Leppyihän se Aminoffkin sitten ajan päästä ja lähetti tallirengin viemään Viipuriin kauniin hevosvaljakon ja kiesit. Lupasipa hoitaa niistä aiheutuvat kulutkin, kun Löfgren oli ilmoittanut ettei pysty palkallaan hevosia pitämään. Appiukko lahjoitti kaiken lisäksi vielä

rahat kaupunkitalon ja maatilankin ostoon. Ja välit olivat kuulemma mitä lämpimimmät!

Aminoffilla oli paljon omaisuutta Joroisissa ja sen ulkopuolellakin, oli kartanoita ja maatiloja, sahoja ja myllyjä sekä melkoiset määrät arvopapereita, venäläisiä ja Saimaan kanavan 'obligatsioneja'. Häntä pidettiin Savon rikkaimpana miehenä ja kutsuttiinkin Joroisten kuninkaaksi. Braseborgin ja Stendalin ratsutilojen lisäksi hän omisti Joroisissa Ala-Hovin ja Ala-Immolan tilat. Leppävirralla Oravinkosken sahasta puolet oli hänen, ja siellä oli yksi tilakin. Rantasalmella oli verotalo ja Kolkontaipaleella vielä jauhomylly. Nämä tiedot löytyvät perukirjasta. Muutamia vuosia aiemmin hän oli myynyt Juhanalan kartanon sahoineen ja oli aiemmin omistanut muitakin sahoja ja maatiloja. Hän omisti Rantasalmella myös Rouhialan kartanon, mutta lienee senkin ennättänyt myydä ennen kuolemaansa.



Obligaatio.1890.Kansallismuseo.

Kerrotaan, että Aminoff ei ollut pihi, mutta hän ei koskaan antanut rahaa sitä pyytämään tulleele heti, vaan sanoi aina, että tule huomenna uudestaan. Seuraavana päivänä pyytäjä sai kiiltävän hopearahan. Tästä kehkeytyi tarina, että Aminoff painoi kartanonsa yläkerran ikkunattomassa huoneessa öisin väärää rahaa.

Kun majuri Aminoff sitten sairastui, hän lähetti tallirenkinsä hakemaan vävyään Viipurista. Matka kesti muutaman päivän ja sinä aikana potilas oli menettänyt puhekykynsä ja käynyt niin heikoksi,

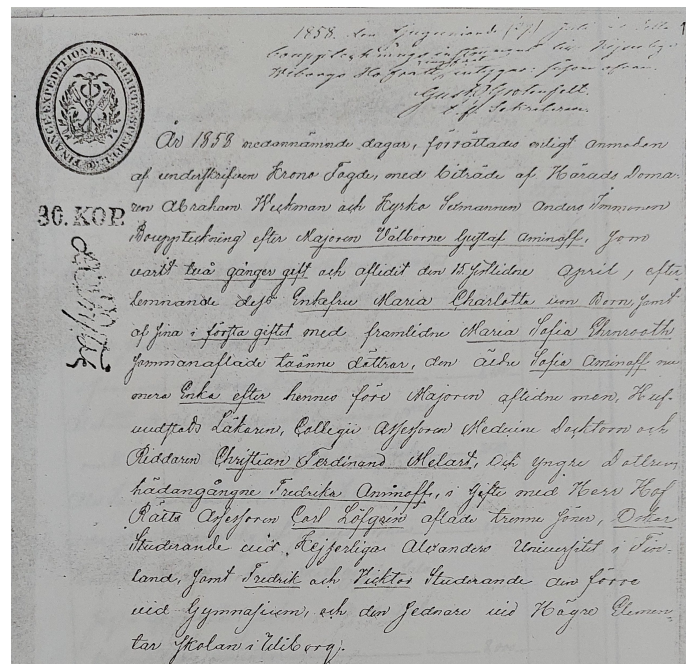


Joroisniemen kartanon kellari.

ettei kyennyt enää kirjoittamaankaan. Tuskissaan hän oli vain viittoillut pellon suuntaan ja seuraavana yönä kuollut. Suunnassa, johon Aminoff viittoili, oli pellolla vanha, kauan käyttämättä ollut kellari. Arveltiin, että Aminoffin salainen aarreaitta ehkä oli kellarissa. Niinpä kellari hajoitettiin ja ympäristökin tutkittiin, mutta mitään ei löydetty.

Rahaa kyllä löytyi kartanon salalaatikoista, perukirjan mukaan oli kiliseviä kolikoita, hopearahaa ja kuparikolikoita. Ja koko perukirjasta, joka kuoleman jälkeen laadittiin, tuli monikymmensivuinen kaikkine huone- ja tarvekaluineen, eläimineen, viljatynnyreineen ja muine ruokatarvikkeineen, puhumattakaan kankaista, vaatteista, peruuksista, koruista ynnä muista yksin kappalein lasketuista tavaroista, niin ehjistä kuin rikkiäisistäkin.

Mutta vielä tänäkin päivänä majuri Aminoffin aarre on tietämättömissä. Lapset ovat sitä sukupolvien ajan etsineet, ja etsintä jatkuu, joten ehkäpä se vielä jonakin päivänä löytyy.



Perukirja. Etusivu. Joroisniemen kartanon arkisto.

Tehtävä:

1. Mistä kartanonherra oli erityisen kiinnostunut?
2. Mikä erikoinen huonekalu Joroisniemen kartanonherralla oli tallissa?
3. Miksi Aminoffia kutsuttiin Joroisten kuninkaaksi?

Joroisniemen (ent. Braseborg) kartano sijaitsee Joroisvirran ja Joroisselän välisellä niemellä keskellä peltoja. Sen historia juontaa juurensa 1500-luvun lopulle. Silloin Auvisten aikaan tila oli yksi paikkakunnan suurimpia, veroltaan viisitoista oravaa. 1700- ja 1800-luvuilla rakennetulla vanhalla ratsutilalla on ollut värikäs historia ja lukuisia omistajia. Isovihan aikana rakennukset hävitettiin. Leskirouva Katarina Brase osti kartanon vuonna 1757 ja antoi tilalle nimen Braseborg. Nykyisen päärakennuksen yksikerroksinen ydin rakennettiin Hästeskon suvun aikana hirsistä, jotka oli kaadettu 1790-luvun lopulla. Tie kartanolta tehtiin 1800-luvulla viivasuoraan kohti kirkon porttia. Huomattavin omistaja oli 1800-luvun puolivälissä tilan ostanut majuri Fredrik Gustaf Aminoff, Joroisten kuninkaaksi kutsuttu. Kartanon nykyinen, empiretyylinen ulkoasu on Aminoffin ajalta. Vuonna 1884 kartanon ja tilukset osti vanhaa joroislaista talonpoikaissukua oleva Anshelm Immonen. Edelliset omistajat, Aminoffin vävy Gustaf Ferdinand Melart ja hänen jälkeensä Adolf Stråhlman, olivat joutuneet taloudellisiin vaikeuksiin, ja tila oli pahasti rapistunut. Nimeksi tuli Immosten aikana Joroisniemi. Kartano on sittemmin siirtynyt jo neljännelle sukupolvelle.

USKOLLISTA PALVELIJAA LÄMMÖLLÄ MUISTAEN

Cilla Ekholm-Tiainen

Joroisniemen kartano, 22.12.1945

Kusti kuoli tänään, vain kaksi yötä ennen joulua. Mikä surun päivä meille kaikille ja korvaamaton menetys kartanolle. Olihan meidän Kusti tämän talon uskollisin työmies viidenkymmenen kahdeksan vuoden ajan, siitä saakka kun hänet 12-vuotiaana Joroisniemeen huudettiin, aina vasta päättäneen elämänsä loppuun asti.



Ensimmäiset vuotensa Kusti asui tuvassa muiden tupalaisten kanssa, paitsi kesäyöt hän nukkui vinnillä. Vasta myöhemmin hän sai itselleen tämän pienen keittiökamarin tuvan vierestä. Lämmönlähteenä tässä viluisassa sopessa on vain hella, ja lattiankin ovat rotat nakertaneet hataraksi, mutta moiset vähäiset epämukavuudet eivät Kustia haitanneet. Hän oli erakkomainen luonne, jolle

tärkeintä oli oma rauha, ja kamarin ovi olikin aina lukossa ja valkoiset verhot vedettyinä ikkunan eteen, eikä tänne saanut kukaan muu tulla.

Nyt Kusti on poissa, ja minä seison hänen kamarinsa ovella ja mietin, mistä aloittaa. Olen nimittäin ottanut kunniatehtäväkseni keräillä huoneesta uutteran renkimme vaatimattoman omaisuuden, järjestellä sen hänen tavara-arkkuunsa ja säilöä sinne muistona Kustista, joka oli meille pikemminkin perheenjäsen kuin palvelija.

Istun alas hänen natisevalle sängylleen — tai ”makkuuvaunuun” kuten omaperäisistä sanonnoistaan tunnettu Kusti tapasi petiään nimittää — ja aloitan pehmeimmistä muistoista. Taittelen arkun pohjalle muutaman vaatekappaleen, jotka omalla tavallaan muistuttavat Kustista.

Hän oli kuin tämä vuosikymmeniä palvelnut karvalakkinsa, lämmin ja uskollinen.

Hän oli kuin tämä usein käyttämänsä flanellipaita, yksinkertainen mutta luotettava.

Kusti hoiti omat työnsä yhtä hyvin kuin nämä housunkannattimet omansa. Hän ei ollut talon monikäyttännöllisin mies, ei osannut kyntää eikä ollut parhaita hevosmiehiä, mutta nimenomaan hänen vastuulleen annetut tehtävät hän suoritti juuri niin kuin pitikin.

Kustin luonne oli sisimmältään herkkä ja pehmeä kuin nämä villasormikkaat — silmiin tulivat helposti kyyneleet ja sydän oli totisesti paikallaan — joskin hän myös suivaantui nopeasti ja saattoi puuskassaan lyödä hanskat saman tien maahan.

Vaatteiden päälle nostan sekalaisten esineiden rasian, jota Kusti säilytti kamarinsa pienellä pöydällä. Rasiassa olevat napit, hakaneulat ja muut monimuotoiset tilpehöörit muistuttavat omalaatuisen renkimme töiden ja tapojen kirjavuudesta.

Kusti ei ollut tavallinen työmies vaan hänellä oli omat askareensa ja aikataulunsa. Hänen tehtäviinsä kuuluivat muiden muassa kanalan puhdistus, riihen lämmitys, ”Kämmenkosken” eli myllynkivien pyöritys sekä ”Hukkakallion” eli huussin hoito ja tyhjennys. Nämä ja monet muut askareet hän suoritti muun talonväen päivärytmistä piittaamatta, omassa järjestyksessään ja oman epäsäännöllisen rutiininsa mukaisesti. Hän söi milloin sattui ja otti torkut parikin kertaa päivässä, mutta silti työt tulivat aina tunnollisesti hoidettua. Posti tuli haettua ajallaan sunnuntaisin, pihanurmikko oli aina huolella niitetty, ja kartanon käytävät jynssättyään ja ravieerattuaan Kusti tapasi itsekin kehaista että ”tulokeepa rouva kahtomaan, nyt on Esplanaati ajan vuativassa kunnossa”.

Tilpehöörirasian viereen makuulle pääsevät Kustin kaksi puukkoa, joista toinen on vielä oikein hyvä ja toinen kovasta käytöstä tylsä. Puukko hänellä oli aina vyöllä, ja paljon sille olikin tarvetta, eikä vähiten kalaretkillä, joita hän teki ympäri vuoden. Kusti rakasti oleilemista ”Rutjan merellä”, kuten hän jokea ja sen lampia nimitti. Lähes päivittäin hän heräsi ennen aamuneljää, lähti kokemaan pyydykset ja viipyi yhdeksään asti, parahiksi antaakseen peratun saaliinsa kyytimiehen vietäväksi osuuskauppaan.

Vaatepinon päälle laitan myös palasaippuan, eli Kustin kielellä ”muilan”, muistona siitä, että renkimme oli melkoinen saunamies ja uimari. Kesäpäivisin Kusti ”ajoi monta tuuria”, toisin sanoen ui useamman kerran päivässä, ja vieläpä varsin omalaatuisella tyyliillä: hän sauvoi vettä koirauinnin tapaan mutta molemmilla käsillä yhtä aikaa — vieläkin huvittaa, kun sitä ajattelee. Sauna oli Kustin kielellä ”tehas”, ja tehtaalta tullessaan hän poltti aina yhden savukkeen,

piteli sitä aloittelijan tapaan sormenpäillään, veti savua suuhun ja puhalsi sitten heti ulos.

Saippuan kylkeen asettelen Kustin taskupeilin ja vaateharjan. Ehkä hän tästä peilistä silloin tällöin itseään vilkaisi, mutta harvemmin kai, jos milloinkaan naisten tähden. Tannisen Tyynestä hän kyllä joskus puhui kaihoisasti ”Korven ruusuna”, ja ainakin Immosen Annilla ja Heimolan Irmalla oli aina pannu kuumana Kustia varten, mutta niihinkin taloihin renkimme taisi mennä vain hyvien kahvien takia.

Vaateharjaansa Kusti käytti aina ennen kirkkoon menoa, juhlapäivinä ja erityisen huolellisesti sen kerran viitisentoista vuotta sitten kun hän pääsi käymään Lauri-sedän mukana pääkaupungissa. Monet kerrat olen minäkin saanut nauraa sedän tarinalle siitä, miten menomatkalla junan makuuvaunussa Kustille ei tullut koko yönä uni silmään ja kun he sitten menivät jännittävän Helsinki-päivän päätteeksi illalla teatteriin, väsynyt reissumiehemme nukahti salin pimetessä ja nukkui koko esityksen ajan.

Kustin lompakko ja kukkaro ovat tyhjä, ja juuri sellaisina ne hänestä parhaiten muistuttavatkin. Varsinaista palkkaa hänelle ei kartanon töistä maksettu, vaan ylläpidon lisäksi annettiin vain hieman käyttörahaa rengin vaatimattomia tarpeita varten. Tästä huolimatta Kustia ja hänen työtään arvostettiin kartanossa suuresti, ja kiitoksen osoituksena palveluksesta hänelle anottiin ja saatiin sekä talousseuran että maatalousseurojen hopeiset mitalit.

Arkun toiseen laitaan vaatteiden viereen pinoan Kustin kirjat: Seitsemän veljestä ja Vänrikki Stoolin tarinat, Uusi Testamentti, Katekismus ja virsikirja, Suojeluskuntaväen laulukirja ja kirja Mannerheimista, vapaussodan ylipäälliköistä, jota renkimme kovasti ihaili. Ei Kusti muuta koulua ollut käynyt kuin rippikoulun, mutta lukea hän osasi ja tilasi itselleen ajanvietteeksi ja tietolähteeksi lehtiäkin.

Kirjojen päällä on sopiva paikka Kustille tärkeälle Suojeluskuntalaisen jäsenkirjalle. Siinä komeilee isänmaallisen palvelijamme koko nimi,



Kusti Sikanen.

Kustaa Fredrik Sikanen, ja valokuva Kustista paraatipuvussa, valkea nauha käsivarressa ja mitalit rinnassa, tiukassa asennossa. Kusti oli innokas suojeluskuntamies vapaussodasta asti, jossa hän toimi vaarallisessa tehtävässä viestilähehtinä. Hän osallistui Varkauden valloitukseen ja myöhemmin joutui Mäntyharjun rintamalle Lusiin, missä tulitus oli kiivasta, mutta Kusti suoritti toimensa pelottomasti ja niin vain hän selvisi hengissä, kuten selvisi kuin ihmeen kaupalla useammastakin elämänsä aikana sairastamastaan keuhkokuumeesta.

Muistoja ne ovat kipeätkin muistot, ja siksi paikkansa arkussa ansaitsee myös Kustin partaveitsi. Siitä tulee tuskaisen elävästi mieleen se kamala päivä, jona hän säikäytti meidät pahemman kerran. Hän oli vanhemmiten sairastunut johonkin tautiin, jonka laatua ei oikein tiedetty, tai sitten siitä ei meille nuoremmalle väelle kerrottu. Eräänä päivänä isä meni etsimään renkiä saunalta ja löysi tämän sieltä pimeään nurkkaan kyyristyneenä. Kusti oli yrittänyt avata rannevaltimonsa partaveitsellään. Meille sanottiin, että syynä oli taudin seurauksena tullut masennuskohtaus, mutta varmaa totuutta asiasta en tiedä tänäkään päivänä.

Lopuksi asettelen muiden muistojen päälle Kustin taskukellon ja suojeluskunnan hiihtokilpailuista voitettut hopealusikat — ne taitavat olla Kustin rahallisesti arvokkaimmat tavarat. Hänelle itselleen



Kusti Sikanen.

tärkeimmät lienevät kuitenkin olleet Vapaussodan muistomitali ja kartanon hänelle anomat ansiomitalit, ja siksi ne pääsevät arkkuun ylimmälle kunniapaikalle, eli Suojeluskunnan jäsenkirjan rinnalle kirjapinon päälle. Arkun reunaan lasken vielä Kustin vanhan taskulampun valaisemaan eläessään niin valoisan miehen matkaa iäisyyteen.

Vähäinen on Kustin jälkeensä jättämä maallinen omaisuus, mutta muistoja hänestä on sitäkin enemmän, ja ne elävät vielä pitkään.

Meidän Kusti on poissa, mutta minä ainakin näen hänet edelleen istumassa vakiopaikallaan keittiön vasemman päätyikkunan edessä pikkupöydän ääressä, ripottelemassa aivan liikaa suolaa ruokaansa, pistämässä

voinokareen paljaaltaan suuhun ja juomassa nautiskellen kahvia

kera ”kokelmokelin” ja ”kyhnökkään”, kuten Kusti hauskaan tyyliinsä palasokeria ja kahvileipää nimitti.

Meidän Kustin saappaat eivät enää tömähtelee kartanon lattiaan, mutta silti minä näen hänet isän huoneessa kuuntelemassa radiota ja kihertämässä kimeä-äänisten laululintusten iloisille musiikkikappaleille tai tapansa mukaan istuskelemassa iltasen jälkeen ruokasalissa keittiön oven pielessä, jutustelemassa niitä näitä hieman unisena, silmät viiruina, tuttu irvistys huulilla, kädessä mukillinen ”sajua” — sitä sanaa hän aina iltateestään käytti.

Kun suljen tavara-arkun kannen, se kumahtaa syvään kuin vanhan Kustin haukotus auringon laskiessa, ja mieleeni nousevat Raamatun lauseet:

”Hyvä on, sinä hyvä ja uskollinen palvelija. Vähässä sinä olet ollut uskollinen, minä panen sinut paljon haltijaksi. Mene herrasi iloon.”



Tehtävä:

1. Mitä hauskaa sanaa Kusti käytti sängystään?
2. Millainen Kusti oli luonteeltaan?
3. Mitä Kusti teki mielellään kesäisin?

KUN KAUPPIAS KARTANON OSTI

Cilla Ekholm-Tiainen



Museovirasto. Signe Brander. 1920.

Koskenhovin kartano, 6.8.1862

Elokuun kuudentena päivänä vuonna 1862 Koskenhovin pihapiiri vilisi väkeä.

Kartano tiluksineen oli sinä iltapäivänä määrä myydä huutokaupalla, ja tapahtuma kiinnosti niin toiveikkaita ostajaehdokkaita ja mahdollisia tulevia kartanonherroja kuin uteliasta rahvastakin. Eikä ihme, sillä upealla paikalla — Joroisvirran maisemissa kolmen kosken partaalla — sijaitseva kartano oli laajalti tunnettu myös oman pitäjän ulkopuolella. Viimeisin komea päärakennus ei ollut seissyt paikallaan vielä edes kolmeakymmentä vuotta, mutta itse tilan historia ulottui tiettävästi kivikauteen asti, ja sen mailla olivat kautta aikain eläneet monet merkittävät suvut.

Kartanon tuolloinen omistaja, kruununvouti Sahlstein, poseerasi odotuksesta kuhisevan väkijoukon edessä, ja hänen vieressään pönöttivät kaupantekoon kutsutut viralliset herrat, istuvissa puvuissaan, selät suorina valmiina aloittamaan jännittävän tapahtuman.

Huutokauppaväen joukossa seisoivat myös Pohjois-Savon Säyneisistä paikalle saapunut Paavo Juhonpoika Kettunen, joka tunnettiin kotikonnuillaan yleisesti nimellä Ukko-Saksa. Tämä takariviin huomaamattomasti sulautunut mies oli pukeutunut arkiseen sarkapukuun ja selässään hänellä oli vaatimaton tuohikontti. Ukko-Saksan tuntevia tämä rahvaanomaisesta asuvalinnasta olisi saattanut kovasti ihmetyttää, sillä todellisuudessa mies kuului herrasväen vauraimpaan siivuun — olihan hän yksi niistä neljästä pohjoissavolaisesta mahtikauppiaasta, jolla oli oikeus harjoittaa liiketoimintaansa ulkomaita myöten. Kauppias Kettusen äveriään ja menestyneen aseman kätkevä pukeutuminen oli kuitenkin tarkkaan harkittu valinta ja nokkelan kauppamiehen silmänisku, sillä mikäpä olisi ollut suurempaa hupia kuin harmiton ilveily tärkeiden herrojen kustannuksella.

Kruununvouti Sahlstein, ruttuotsainen meklari ja muut asialliset kaupanvalvojat asettuivat paikoilleen meklarinpöydän taakse ja sivuille, ja niin kaikkien odottama näytelmä pääsi alkamaan.



Museovirasto. Kansatieteen kuvakokoelma. Matti Poutvaara.

Ukko-Saksa seurasi kaupanteon etenemistä hiljaa ja rauhallisin mielin tekemättä itse ainoatakaan tarjousta. Hän kuunteli kyllä tarkkaan muiden huudot, mutta katseli samalla ihailen rantamaisemaa ja auringossa kimmeltävän kosken vettä. Häntä ei nimittäin niinkään kiinnostanut itse kartano vaan erityisesti sen

suotuisa sijainti Saimaaseen laskevan Joroisvirran etelärannalla, kanavan kautta Suomenlahdelle asti vievän vesitien partaalla. Siinä oli totta vie verraton paikka myllyn, meijerin, sahan ja niiden myötä tuottoisan liiketoiminnan pyörittämiseen. Hän maalaili mielessään tulevaa ja näki jo, miten oma höyrylaiva kuljettaisi täydet lastit voita



Ukko-Saksa. Koskenhovin kartanon arkisto

ja kaurvoja Pietarin maksukykyiselle herrasväelle myytäväksi.

Haaveilunsa seasta Ukko-Saksan tarkka korva erotti, miten huudot alkoivat harveta ja meklari ehti jo laskea kahteen ja nostaa nuijansa. Silloin kauppias Kettunen tiesi, että nyt oli vihoviimeisen huudon aika, ja sen hän aikoi tehdä itse. Hän karjaisi väkijoukon takaa ilmoille tarjouksen, joka ylitti edellisen juuri sen verran, ettei vastahuutoja enää kuultu, ja niin meklarin nuija sai paukahtaa pöytään kaupanteon loppumisen merkiksi.

Tämän jälkeen Ukko-Saksa raivasi tiensä eturiviin ja ilmoittautui kartanon seuraavaksi omistajaksi. Myyjät mittailivat maalaisen näköistä miestä hatunreunasta saappaankärkiin ja tiedustelivat sitten että missäs ostajan takaajat olivat. Siihen Ukko-Saksa vastasi epäröimättä: "Takkuumiehet ovat selekäni takana."

Herrarivi kurotteli nähdäkseen, millaisia miekkosia ostaja oli mukanaan tuonut ja miten oli takaajien luotettavuuden laita, mutta Ukko-Saksan selän takana seisoivatkin vieretysten vain torpparin räkänokkaiset kaksospojat. Ensin herrojen naamat venähtivät, mutta heti kohta ihmetys muuttui pilkalliseksi nauruksi, jota koko väkijoukko säesti omallaan. Silloin Ukko-Saksa nosti tuohikontin selästään, kaivoi sen sisästä esille 14 000 hopearuplaa ja tokaisi että ei kun näitä minä tarkoitin.

Kruununvouti Sahlsteinin laajenneista silmistä ja ällistyneestä ilmeestä kerrotaan tarinaa vielä tänäkin päivänä.

Tehtävä:

1. Mitä kartanoa kauppias Ukko-Saksa oli ostamassa?
2. Missä Ukko-Saksalla oli rahat mukanaan?
3. Pohdi, miksi ihmiset epäilivät kauppias Ukko-Saksan mahdollisuuksia ostaa kartano?



Museovirasto. Matti Poutvaara.

KYYHKYSEN KERTOMAA

Hilkka Lappalainen

”Uruissa soi ja helisee, nyyhkyttää ja riemuitsee, ihmiselämän koko asteikko, vieläpä luomakunnan huokaus. Miten odotusta ja antaumusta on värisevä virsi, kun nuori kansa suvisunnuntaina astuu alttarin eteen! Miten särkyneen hauras on pianissimo, kun se saattelee tomusta irtautunutta sielua!”



Joroisten kirkko. Kuopion kulttuurihistoriallinen museo. Alamuseon KHM valokuvakokoelma. 1945

Voiko kauniimpaa kuvausta tämän kirkon urkujen soinnista ja tehtävästä olla kuin oli piispa Sormusen sanat urkujen vihkiäisjuhlassa vuonna 1955.

Minulla on kanttia sanoa näin. Olen näet katsellut ja kuunnellut niin pappeja, lukkareita kuin urkujakin tällä kirkonmäellä jo yli kolmen vuosisadan ajan. Minulla on hyvät näköalat täältä saarnastuolin katosta, oli jo siinä vanhassa kirkossa, jonka tilalle tämä nykyinen rakennettiin.

- Ja siitäkin on aikaa jo kaksisataakolmekymmentä vuotta! Vanha kirkko rapistui ja meni lopulta niin huonoon kuntoon, että lehteri romahti ja myrskyisellä ilmalla kirkkoon ei ollut tulemistä. Uusi kirkko, tämä nykyinen kotini, oli työn ja tuskan takana. Seurakunta oli köyhä ja rahat uuteen kirkkoon piti saada kolehdin kannolla. Siinä meni pari vuosikymmentä kirjelmöidessä kuningas Kustaa III:lle,

ennen kuin lupa kolehdin kantoon ja uuden kirkon rakentamiseen saatiin.

Kun tämä sitten valmistui, minä vähän ihmeissäni kuuntelin penkkijakoa, joka juhlallisesti tehtiin, kun kirkko vihittiin. Ei sitä istuttu missä sattuu, istumajärjestyksen piti kertoa, kuka kukin oli. Matkustavaisille säätyläisille varattiin ensimmäinen penkki kuorin luona ja käytävän toisella puolella istuivat papiston naiset. Neljä etummaista penkkiä pääkäytävän molemmin puolin kuuluivat arvohenkilöille; säätyläisille ja muille kirkolle huomattavia lahjoituksia tehneille henkilöille. Taaempana permannolla istuivat talonpojat kylittäin. Naiset ja miehet tietysti omilla puolillaan keskikäytävää. Suuren oven päällä olevalla lehterillä olivat sotamiesten ja aliupseerien paikat, miesten puolen lehterillä istuivat rengit ja loiset, ja naisten puolen lehteri oli varattu heidän naisväelleen.



Kirkkoväkeä. Kuvaaja Jussi Kangas. Vapriikin kuva-arkisto. 1946.

Herrasväki ei aina ollut penkkijärjestyksestä yhtä mieltä, ja arvokkaimmista sijoista sattui pientä ja vähän isompaakin kinaa. Korviini kantautui sen aiemman kirkon ajoilta Porvoon konsistorin pöytäkirjasta seuraava juttu: ”Luettiin Autuaan Kapteeni Grothenfeldtin Leski-Rouvan anomus ja valitus Joroisista sen johdosta, että siellä Herra Everstiluutnantti Meurman pyrkii häätämään hänen poikansa siitä Joroisten kirkon penkkisijasta, jonka heidän Autuas Isänsä ja Isoisänsä tekemiensä huomattavien lahjoitusten nojalla perilliselle perillisen jälkeen ikuisesti käytettäväksi laillisesti omistanut on”. Leskirouva Grotenfelt voitti penkkiriidan ja pojat saivat pitää paikkansa.

Onhan sitä penkkijakoa vielä nytkin, mutta enää ei omaisuuden, säädyn tai sukupuolen perusteella. Olkoon, kunhan kirkossa säilyy rauha ja hyvä henki.

Tässä saarnastuolissa, jonka katosta maailmaa tarkkailen, olen nähnyt monenlaista sananjulistajaa. Kerronpa muutaman yli vuosisadan vanhan tarinan.

Muistan rovasti K. A. Lillströmin, jonka sanottiin olevan sivistynyt ja hieno mies, mutta minun silmissäni hän ei sitä ollut. Vai mitä sanotte siitä, että hän puheissaan ilkkui ja ironisoi omaa rouvaansa. Milloin olivat rinkelit kaapinmakuisia, milloin puheet kääntyivät sopimattomiksi.

Rovasti K. F. Rönnholmille taas maistuivat maalliset ilot kuten totit ja korttipelit. Tieto näistä huveista kiiri Porvoon hiippakuntaan saakka ja niinpä piispa kutsui Rönnholmin puhutteluun ja nuhteita saamaan. Kun kuulumiset oli ensin käsitelty, niin piispa totesi kuulleen, että pastori pelaa korttia. ”Kyllä, herra piispa!” oli vastaus. - Ja, että pastori käyttää väkijuomiakin? ”Hyvin mielelläni, kiitoksia vain!” myönteli pastori tyytyväisenä. Siihen ne nuhteet sitten supistuivat!

Rönnholm oli vapaamielinen ja nuorison ystävä. Pappilassa tanssittiin ja näyteltiin teatteria, ja Rönnholmin Selma-rouvakin oli toimelias nainen ja mukana monissa sivistysrienoissa.

Vaan se Pekka Harald, kappalainen, hän se vasta pappi oli! Pekka oli kookas ja isokokoinen mies, mutta juttunsa olivat vieläkin mahtavampia, joskus ihan mahdottomia. Saarnastuolissa hän julisti sanaa suureen ääneen ja voimasanoja säästelemättä. Hän huusi niin, että kirkko kaikui varoittaen kansaa saatanan vehkeilyistä ja helvetin kauhuista. Pekan saarnojen ääressä ei kukaan päässyt nukkumaan.



P. W. Harald

Lukukinkereillä Pekka kertoili nuoruuden muistelmiaan, kuinka hän oli luistellut Kallavedellä jään alla, kantanut suurin käsin parisataa kiloisia viljasäkkejä ja yliopistossa ahkerasti opiskellessaan laihtunut niin, että joutui juomaan rautalääkettä. Mutta eihän Pekka mitään apteekin lastenlääkkeitä ruvennut litkimään, vaan hän meni Juankosken rautaruukille ja pyysi viilaamaan rautajauhoa, jota söi kolme ruokalusikkaa päivässä. - ”Ja tällöinen köllikkä minusta sitten tuli”, hän päätti muistelunsa.

Lukukinkereille tuotiin papille usein myös lapsia kastettavaksi, ettei vanhempien tarvinnut lähteä sitä varten pitkään matkaan kirkolle kulkemaan. Kerran lapsia oli tuotu Pekan pitämiin kinkereihin melkoinen joukko. Luettuaan asiaan kuuluvat sanat ja rukoukset Pekka pyysi saada vispilän, jota kasteli vesiastian ja huiskutteli sillä vettä lasten päälle ja sanoi: sinä olet Kalle, sinä Anna ja niin edelleen. Se vasta oli tehokasta toimintaa!

Olisi minulla kerrottavaa paljon lisääkin, vaikkapa tästä saarnastuolista, tuosta alttaritaulusta, sakastista ja kellotapulista, mutta ne jäivät toiseen kertaan. - Tai voittehan te tulla niitä itsekin katsomaan, yllätytte!



Joroisten kirkko. Aalto-yliopiston arkisto.

Tehtävä:

1. Kuka tai mikä kertoo tarinoita Joroisten kirkosta?
2. Mistä Joroisten kirkossa riideltiin?
3. Minkä erikoisen välineen avulla Pekka-Pappi kastoi lapsia lukukinkereillä?

Joroisten kirkko

Joroisten ensimmäinen kirkko rakennettiin 1600-luvun alkupuolella ja toinen 1686. Nykyinen kirkko valmistui 1793 ja otettiin käyttöön 1795. Puukirkko on tasavartinen ristikirkko, jossa on n. 1000 istumapaikkaa. Erillinen kellotapuli on vuodelta 1772.

HARALD, MYSTINEN METSÄSTÄJÄ

Maarit Kari

Joroisissa kolmisen kymmentä vuotta kappalaisena vuosina 1887–1908 palvelut Petter Wilhelm Harald, kansan suussa Haaran Pekka, oli tarinoiden mukaan kova metsästäjä. Tarinoiden alkuperänä olivat pääsääntöisesti Pekan omat kertomukset, jotka kasvoivat legendoiksi jo hänen elinaikanaan ja todeksi jopa hänen omassa päässään. Siteenä olleen totuuden osuutta on ehkä tarpeetonta määritellä, niin hauskoja olivat monet tarinat ja siten osa Joroisten värikästä historiaa.

Kaiken alku ja juuri oli Kuopion herrainhuoneen huutokaupasta 30 markalla ostettu kaksipiippuinen, päästä ladattava haulikko. Pekka itse kertoi ostaneensa haulikon taidemaalari Ferdinand von Wrightilta. Haulikon uskottiin olevan käyttämättömyyttään huonokuntoinen ja siksi edullinen. Pekka vei aseensa taitavalle asesepälle, joka porasi piiput hyvään kuntoon. Perimätiedon mukaan piiput olivat huonolaatuisten venäläisten haulien lyijyynnyttämiä. Haulikolla Pekka ampui kokeeksi kunnostuksen jälkeen yli 80 jalan päähän paperipilkkua keskelle oikealla piipulla ja vasemmalla tarkasti vielä pidemmältä matkalta.

Kerran Pekka meni isäntämiehen luokse Kallaveden Jänissaareen metsästämään. Talon poika souti veneellään miehen saareen. Pojalla itselläänkin oli mukanaan rihlapyssy veneen keulassa. Soutumatalla Pekka havaitsi koskeloparven vedessä ja kehotti soutajapoikaa ampumaan siitä itselleen paistin. Poika kuitenkin vastusteli perustellen kohteen olevan mahdoton ammuttava siltä etäisyydeltä. Pekka silloin ampui parveen ja yksi koskelo jäikin kuolleena kellumaan. Muu parvi lehahti lentoon, mutta laskeutui etäämmälle uudelleen veteen. Siitä Pekka ampui vielä yhden paistin. Kylläpä poika siunaili Pekan taitavuutta, mutta Pekka perusteli onnistumistaan omien taitojen lisäksi erinomaisella aseellaan.

Matkalla saaren keskemällä olevalle talolle Pekka havaitsi puun latvasta teeren. Senpä Pekka päätti vielä ampua. Ammus näytti osuvan, mutta teeripä lähti lentoon kohti erään niemen kärkeä. Siitä paikasta Pekka suunnisti teeren lentosuuntaan niemelle. Matkalla sinne hän tapasi kulkijan, jolta kyseli, josko kulkija olisi nähnyt lentävää teereä. Vastaantulija sanoi nähneensä teeren, mutta sillä näytti olevan maasta asti katsottunakin reikä kyljessä. Kun Pekka saapui niemelle, näki hän pienen hiekkatöppärän rannalla. Lähemmäksi tultuaan hän näki hiekkaan kaivetun kuopan, minkä pohjalla teeri makasi hengettömänä. Näin se oli tuntenut kuoleman

lähestyvän ja oli kaivanut itselleen jo valmiin kuopan. Mutta joutuikin vierailevan metsästäjän ja hänen isäntäväkensä ateriaksi.

Olipa mainio ase niittänyt mainetta muutenkin. Pekka oli kertomansa mukaan ampunut sillä sorsaparvesta emon ja kymmenen poikasta yhdellä laukauksella. Aika poika ampumaan tuo Haaran Pekka.

Metsästäjä Pekka myös nelijalkaisia. Kerran hän metsälle lähtiessään unohti haulit kotiin. Koirat olivat ajaneet repolaista ja kettu joutuikin Pekan tähtäimeen. Puuttuvien haulien tilalla Pekka latasi laastukin haulikkoon ja ampui sillä kohti kettua. Kettu jäi hännästään kiinni puun runkoon. Kun Pekka lähestyi pinteeseen jäänyttä kettua, kettu karkasi nahoistaan ilman turkkia. Mutta turkinpa Pekka juuri halusikin.

Olipa Pekka myös aikamoinen kalamies. Kertoi saaneensa sisävesistä kampelan, joka on oikeastaan suolaisen veden, ei järvien kalalaji. Tätä tuli ihmettelemään Eläintieteen laitokselta Helsingistä asti lehtori Mela. Halusi tutustua tällaiseen tapaukseen tarkemmin. Mutta kysyessään jäänteitä tästä harvinaisesta tapauksesta Pekka kertoi kalan tulleen syödyksi. Eikö edes ruotoja ja muita jäänteitä ole tallella, kysyi lehtori Mela. Niistä keitettiin patakukkoa, sanoi Pekka. Eli jäljelle jäi vain tarina.

Haulikon maineikas ura päättyi pappina toimineen täyskaiman, Pekka Haraldin kokoelmiin. Kaima osti haulikon 100 markalla, vaikka sanoikin päästä ladattavana aseena sen kuuluvan jo menneisyyteen, mutta olevan oiva muisto ja näyte vanhoista, jo historiaan joutavista aseista. Joroisten kappalainen tätä kauppaa myöhemmin harmitteli, kun oli niin hienoja kokemuksia oivan haulikon ja oman taitavuutensa yhdistelmänä hankkinut.

HAARAN PEKKA KETTUJAHDISSA



Tehtävä:

1. Pohdi, miksi Haraldia kutsuttiin mystiseksi metsästäjäksi?

SAUKKO-KOIRAN SEIKKAILUT

Joni Ahonen

Saukko = koiran seikkailut

Saukko oli Carl Gottlundin koira, jolle hän oli opettanut yhteensä 32 temppua. Koiran opettamiseen oli Gottlundin laskujen mukaan kulunut yhteensä 8633 tuntia.

Tässä tarinassa keskitymme Carl Gottlundin sijasta hänen Saukko-koiransa elämään.

Saukon erityistaitoja olivat muun muassa taitava kortin pelaaminen...

...puuhun kiipeäminen...

...ja jopa hevosella ratsastaminen!

...taito sammuttaa kynttilä vesikannussa kastamallaan käpälällä...

Toisinaan Saukko oli isäntänsä mukana tämän matkoilla Tukholmassa.

Eräänä päivänä Gottlund jätti Saukon maustekauppias Johan Hedmanin hoiviin.

Hedmanin narrasi koiran mukaansa jahtiin, joka kuljetti sen salaa Suomeen Gottlundin tietämättä.

Saukko katosi kahdeksi vuodeksi.

Vuosia myöhemmin Gottlund sai Hedmanin kiinni teostaan Saukon katoamiseen liittyen.

Gottlund vaati Saukon taitojen vuoksi siitä suuria korvauksia. Taistelu oli kovaa.

Laaja monta vuotta kestänyt oikeustaisto päättyi Gottlundin saadessa korvauksia 1050 markkaa.

Gottlund haastoi Hedmanin ja laivurin oikeuteen.

Gottlund edusti itseään ilman juristien apua.

Saukkoa ei enää ollut, mutta tarinat siitä jäivät elämään.

Tehtävä:

1. Millaisia erityistaitoja Saukko-koiralla oli?
2. Mitä Saukko-koira ei koskaan oppinut?
3. Minkä erikoistaidon opettaisit omalle lemmikillesi?

Lisätehtäviä

1. Kaupungeissa kerrotaan urbaanilegendoja. Kartanoista kerrotaan usein kummitustarinoita, kuten Torstilan kartanoon ja Tigerstediin liittyvästä päättömästä ratsastajasta. Ekeksi itse ja kirjoita kuvitteellinen kartanotarina. Sekä kartano että tarina voivat olla keksittyjä, mutta tarina voi sijoittua myös johonkin todelliseen kartanoon tai muuhun mielenkiintoiseen paikalliseen rakennukseen Joroisissa.

2. Piirrä jostakin lukemastasi kulttuuritarinasta sarjakuva tai piirros. Jos teet piirroksen, kirjoita kuvaan lyhyesti, mitä tapahtumaa kuvaat ja keitä mahdolliset kuvan henkilöt ovat.

3. Tee valitsemastasi kartanosta ja siihen liittyvästä tarinasta seinäjuliste. Etsi julisteeseen tietoa kartanosta ja sen historiasta sekä nykytilanteesta. Voit etsiä lisätietoa myös internetistä. Piirrä tai tulosta sopivia kuvia julisteeseen.

